

ANTON GOLOPENȚIA și DR. D.C. GEORGESCU:
60 sate românești, cercetate de echipele studențești în vara 1939.
Anchetă sociologică, condusă de...: București, Institutul de Științe
Sociale al României, Vol. I: Populația (Ath. Georgescu: Starea
populației și I. Chibulcuteanu: Mișcarea populației), 1941;
Vol. II: Situația economică (Ing. I. Measnicov: Evoluția de după
război a proprietății; Ing. agr. P. Stănculescu și C. Ștefănescu:
Starea economică prezentă), 1942.

Extras din Anton Golopenția, *Opere complete, vol. I. Sociologie*. București: Editura Enciclopedică, 2002
Vezi, la sfârșitul documentului, adnotarea din același volum, semnată de Sanda Golopenția.

Ancheta *60 sate românești*, din care au apărut până acum două volume și vor apare în cursul acestui an încă alte trei, între care două primăvara, iar ultimul în cursul verii, reprezintă o întreprindere științifică mare a Școlii profesorului Gusti, dinainte de anii de acalmie 1939–1942.

După mai bine de un deceniu de cercetări monografice a câte unui singur sat, s-a făcut, în vara 1938, tentativa de a studia concomitent cele 60 sate din toate provinciile țării în care lucrau echipe studențești. **Intenția de a compara satul din diferitele provincii ale țării, obiectiv de căpetenie încă de la începutul cercetărilor monografice,** fusese realizată până atunci numai prin confruntarea satelor studiate succesiv. De data aceasta întreaga cercetare și prelucrare este menită să fie un tablou comparativ al satelor din diferite regiuni ale țării.

Pașul înainte peste monografia–descriere de unitate socială, realizat prin abordarea complementului ei firesc: cercetarea comparativă, în mod necesar în destul de mare măsură statistică, a fost dorit și hotărât de profesorul Gusti. Autorul acestei recenzii a urmărit abordarea unor astfel de **cercetări comparative,** care să îngăduie justa exploatare a rezultatelor monografiilor prin studii regionale statistice și cartografice. La fel au dorit această complinire a metodei cercetărilor intensive cu raza mărginită prin cercetări extensive de arie largă toți membrii școlii familiarizați cu **statistica sau cu cartografia.**

Totuși, autorul acestei recenzii nu a cerut în primăvara lui 1938, când se discuta programul de lucru pentru vara aceluiași an, profesorului Gusti decât autorizația de a relua și pune la punct una din vechile monografii de sat. Profesorul Gusti a ripostat atunci că trebuie pornit și pe căi noi sugerând folosirea pentru scopuri de cercetare a echipelor studențești voluntare ale Fundației Regale ce se vor ocupa de ridicarea satelor.

Istoricul lucrării, adică multiplele colaborări care au fost necesare și peripecțiile pe care le-a întâmpinat prelucrarea și tipărirea în urma lipsei sumelor necesare, este prezentat în volumul I. Nu e nevoie să-l reproducem în amănunte.

Materialul a fost cules de echipele voluntare studentești ce lucrau în 60 de sate (3 din Oltenia, 12 din Muntenia, 9 din Moldova, 10 din Basarabia, 2 din Bucovina, 12 din Transilvania și 9 din Banat), cu ajutorul a 6 formulare (foi de familie, foi de gospodărie, formular demografic, formular de evoluția proprietății, formular de alimentație, formular de stare culturală) și al unei instrucții pentru întocmirea de monografii sumare.

Prelucrată statistic în iarna 1938/1939 și redactată în mare grabă între martie și iulie 1939, această lucrare ar fi trebuit să fie prezentată Congresului Internațional de Sociologie convocat la București, la 1 septembrie 1939.

Volumele, culese aproape în întregime la 15 august 1939, au rămas în această stare în urma amânării Congresului, a începutului războiului și a desființării Institutului de Cercetări Sociale, până în toamna anului 1941, când Banca Națională a României a acordat ajutorul necesar pentru tipărirea lucrării.

Nu credem că este locul să rezumăm și să comentăm aici cuprinsul celor două volume apărute și al celor trei ce mai urmează să fie imprimate. Studiul introductiv al profesorului Gusti, din fruntea volumului I, retipărit și în numărul 10–12 al anului III (1939) al „Sociologiei românești” prezintă un tablou al Stării de azi a satului românesc, bazat pe acest material.

Folosim prilejul pentru a recunoaște diferitele neajunsuri pe care împrejurările le-au impus, iar noi nu le-am putut înlătura.

Întâiul din aceste neajunsuri consistă în faptul că, deși ancheta se intitulează 60 sate românești și deși s-au întrepris lucrări în 60 de sate, aproape fiecare capitol se bazează pe un material cules numai dintr-unele din aceste sate. Materialul din celelalte sate fie că n-a fost predat, fie că n-a putut fi prelucrat, fiind adunat fără grijă. Datorită acestui fapt, rezultatele anchetei nu sunt la înălțimea intențiilor. Cititorul găsește date comparative din 60 sate, dar, pentru fiecare, nu cu privire la toate problemele. Mai bine au fost completate formularele cu privire la alimentație, datorită faptului că mediciiștii echipelor, limitați în genere la munca în dispensar, au avut timpul necesar cercetării. Aproape în toate satele au fost completate și formularele anchetei școlare datorită faptului că s-a recurs la colaborarea învățătorilor. În schimb, ancheta asupra igienei, stării economice, fărâmițării pământului, stării și mișcării populației nu dispune decât de materialul din câte 21–37 sate. Monografiile sumare ale satului potrivit instrucțiunilor primite, n-au redactat decât 16 echipe.

Faptul se datorește împrejurării că nu toți cei 850 studenți echipieri voluntari din campania 1938 aveau suficient interes pentru cercetările monografice, cu atât mai puțin, suficientă pregătire sociologică. Activitatea echipelor urmărind

realizări practice, renunțau la cercetare sau o făceau în grabă, adeseori chiar echipele bune, ca să-și poată consacra întreg timpul muncii de organizare a satului. Autorul acestei recenzii și-a refuzat, de pildă, în vara 1937, când a condus echipa din Căianul-Mic (Someș), plăcerea de a aduna material pentru monografia acestui sat de agricultori cu ocupația anexă a negoțului de ceară, spre a putea reuși în efortul de a construi cu ajutorul localnicilor clădirea Cooperativei din sat.

Al doilea din neajunsuri îl constituie faptul că *redactarea rezultatelor s-a făcut pe capitole, date fiecare pe seama altui cercetător*. Astfel, legăturile dintre constatările pe diferitele țărmuri ale vieții rurale nu sunt făcute în măsura în care lucrul ar fi posibil, în cazul unui număr mai restrâns de redactori. De pe urma acestui fapt, un obiectiv principal al cercetării Școlii sociologice a profesorului Gusti — arătarea corelațiilor dintre manifestările de diferite ordine ale vieții sociale — a fost în oarecare măsură neglijat, în detrimentul confruntării diferențelor ce subzistă între aspectul aceluiași manifestări în diferite sate.

Pricina acestui neajuns se găsește în răgazul scurt dintre terminarea prelucrării (martie 1939) și data Congresului de Sociologie (septembrie 1939). Spre a duce la capăt în termen redactarea și tiparul a fost necesar să se fracționeze materialul întâielor trei volume între 7, iar a celor două volume din urmă între 8 redactori. Aceștia, prinși cu felurite alte însărcinări în legătură cu pregătirea Congresului Internațional de Sociologie, n-au putut colabora nici pe departe în măsura în care lucrul ar fi fost necesar și, în epoci calme, posibil.

Astfel stând lucrurile, nu ne sfiim să spunem că ancheta aceasta din 1938, deși bogată în informații asupra satelor românești și a celor din provinciile temporar ocupate, deși a fost folosită intens (mai ales datele din volumul II, de [către] răposatul profesor Madgearu), umplând multe goluri ale documentării asupra României rurale, enunță un program și vrea să fie un imbold.

Adnotare Sanda Golopenția 2002, pp. 631-632:

Publicat în „Sociologie românească”, an. iV (1942), nr. 7–12 (iulie–decembrie), p. 629–630, în cadrul rubricii *Recenzii/ Cercetări și discuții monografice*. Republicat în pompiliu Caraioan, *Sociologia militans*, iii. *Școala sociologică de la București* (București: editura științifică, 1971, p. 203–207).

Autorecenzia lui A.G. e urmată de recenzia semnată de Stanciu Stoian, intitulată: *60 sate românești. Vol. I. Populația* — Ed. Institutul de Științe Sociale al României, București, 1941 (p. 630–631).

În legătură cu *60 sate românești* pot fi consultate și lucrările: p. Comarnescu: *Tipăriturile Școlii sociologice de la București*, „Revista Fundațiilor Regale”, an. Xi (1944), nr. 9, p. 644–657; pompiliu Caraioan: *Profesorul Dimitrie Gusti și Școala sociologică de la București*, *Sociologia militans*, iV. *Școala sociologică de la București*, București: editura științifică, 1971, p. 139–143; Ștefan Costea și Francisc Urmenyi: *Un sociolog pasionat — Anton Golopenția (1909–1951)*, „Viitorul social”, an. ii (1973), nr. 4, p. 825–837; Mihai Cernea: *Etapele cercetării monografice a comunităților rurale în sociologia din România*, „Revista de filozofie”, tom 20 (1973), nr. 9, p. 1043–1067; Miron Constantinescu, ovidiu Bădina, ernö Gall: *Gândirea sociologică din România*, ed. a ii-a revizuită, București: editura didactică și pedagogică, 1974; H.H. Stahl: *Amintiri și gânduri din vechea școală a „monografiilor sociologice”*, București: editura Minerva, 1981. În paragraful 5, enumerarea pe provincii a satelor însumează 57 (iar nu 60) sate. este posibil ca restul de trei sate să fie din Dobrogea (care a fost omisă în enumerare).